

Білоус Н.В. Тенденції романтизму та бідермейєра у пейзажній ліриці А. фон Дросте-Гюльсхоф / Н.В. Білоус // «East West» Association for Advanced Studies and Higher Education GmbH. Vienna. 2014. С. 107 – 111. ISBN – 13 978-3-902986 – 89 – 4 ISBN–10 3 – 902986 – 89 – 1 (0,25 д.а.) (друковане, фахове)

*Bilous Natalya Volodymyrivna,
Dnipropetrovsk national university Oles Honchar,
postgraduate student, Faculty of Ukrainian
and Foreign Philology and Study of Arts
E-mail: natascha_belous@ukr.net*

**Tendencies of Romanticism and of Biedermeier in A. Droste-Hulshof's
landscape lyrics**

*Білоус Наталя Володимирівна,
Дніпропетровський національний університет ім. Олеся Гончара
аспірант, факультет української
й іноземної філології та мистецтвознавства
E-mail: natascha_belous@ukr.net*

**Тенденції романтизму та бідермейєра у пейзажній ліриці
А. фон Дросте-Гюльсхоф**

Пейзажна лірика видатної німецької поетеси А. фон Дросте-Гюльсхоф є унікальним явищем у німецькій та європейській літературі початку XIX століття. У своїй ліриці Дросте не відступає від успадкованих нею ідеалів та традицій романтизму⁹, а переосмислює й збагачує їх надбаннями словесного мистецтва бідермайєра, що свідчить про симбіотичність поважних феноменів

---

⁹ Nemoianu Virgil The Taming of Romanticism European Literature and the Age of Biedermeier. - Cambridge: Harvard University Press, 1984.

літературного розвитку. Це дає підстави не зосереджувати поетесу цілковито в межах нового стильового напрямку бідермейєра, а розглядати її творчість як стилістично багатогранну, багат шарову з погляду поетикальної палітри, неоднозначну в плані складно нашарованих елементів художньої образності.

У літературознавстві прийнято вважати бідермейєр близьким до дійсності, «правдивим», але водночас скромним за своїми масштабами мистецтвом. Художнє самовираження майстрів бідермейєру не тотожне романтичному, оскільки суб'єктивний початок приглушається, відходить на другий план, поступаючись місцем усвідомленню об'єктивних цінностей буття. Проте бідермейєр далекий також від реалізму, могутній рух якого породжує європейський соціальний роман великого формату. Митці бідермейєру сприймають дійсність не в її масштабному соціальному плані, а скоріше в «онтологічному» вимірі: авторів цікавлять подробиці приватного життя «я», природне середовище й побутове коло людини, її соціальне оточення у вузькому сенсі слова (сільська громада, рід, сім'я)⁵. Стильове явище бідермейєру відображало загальні тенденції та національну специфіку розвитку німецької культури в 1820-50-х рр., концептуалізувало почуття німецької ідентичності, в хронологічному відношенні становило певне «проміжне» естетичне формування між романтизмом та реалізмом. Духовні інтереси часу визначали історія, військове минуле, патріархальні нориви, традиції та підвалини успадкування давнини, національно-патріотичні теми, сільське господарство та особливості заміського буття тощо.

Література бідермейєра є яскравим свідченням спрямованості інтелектуальної свідомості епохи: вона орієнтується на близькість реалій дійсності, посилює увагу до деталей докладного відтворення життя, розвиває орієнтацію на «локальність», «приватність»⁶. Відомо, що становлення Дросте відбувалося осторонь соціальних бур, проходило нібито поза межами

---

⁵ Немецкая литература 30- 70-х годов XIX века [Електронний ресурс]. — Режим доступа: <http://gendocs.ru/v51/?cc=8>

⁶ Тихонова О.В. История западноевропейской литературы XIX века (романтизм и реализм): учебное пособие для вузов. — Воронеж: Изд. - полиграф. центр Воронежского государственного университета, 2008. — 44 с.

безпосереднього особистого втручання у конкретні обставини суспільного життя Німеччини. Проте це не дає підстав стверджувати про її душевну байдужність або індиферентизм, – ми маємо на увазі поширене упередження, приміром, коли стверджується, що нібито у її творчості майже неможливо вловити пряме відношення до сучасності, хіба що лише в естетичному світосприйманні. Згідно з А. С. Бакаловим, вестфальська поетеса взагалі ігнорувала суспільно-політичну тематику, обмежуючись у своїй поезії сферою природи і морально-етичними проблемами. Але не будемо забувати, що авторка протягом усього свого життя і в процесі творчого виявлення «я» протистояла ворожій атмосфері «духу часу», збагачувала емоційний та інтелектуально-образний світ німецької поезії яскраво індивідуальними уявленнями про власне життя⁴, на яке наклали відбиток протиріччя між існуючою дійсністю та її особистими переконаннями. Дійсно, вірші Дросте про природу сповнені щирого й величного почуття чарівної неповторності сущого, вона прокладає шлях до творчості Келлера та Лілієнкрона, а згодом – поетів ХХ століття, яких надихало оспівування природи, серед них О. Лерке, Ст. Лемана, Р. Бріттінга, П. Хухеля³.

Досліджуючи творчість літераторки, Георг Філіп Пфайффер влучно підмітив, що А. фон Дросте-Гюльсхоф – поетеса, яка половину життя провела на самоті зі своєю «найкращою подругою» – природою та присвятила їй велику кількість поезій⁸. Для створення «деталізованої» картини природи авторка розробляє спеціальну перспективу, вона прагне змальовувати добре знайомі їй улюблені рівнини та болота з «коротшої» дистанції: очима людини, що присіла навпочіпки в центрі природного ландшафту або простягнулася навпочіпки на луку¹².

¹ Бакалов А. С. Немецкая послеромантическая лирика (традиции и новаторство): автореф. диссертации на соискание ученой степени доктора филологических наук: спец. 10.01.03 «Литература народов стран зарубежья/ западноевропейская литература». – Москва, 2004. – 32 с.

² Высокий бидермейер [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.knowed.ru/index.php?name=pages&op=view&id=490>

³ Иванова Е.Р. Традиции литературы «высокого» бидермейера в лирике Й.В. Шефеля // Вестник Пермского университета. – 2009. – № 1. – С. 55-60.

⁴ История немецкой литературы: В 3 т. – Т. 2: Пер. с нем. – М.: Радуга, 1986. – 344 с.

⁸ Pfeiffer G. Ph. Die Lyrik der Annette von Droste-Hülshoff. – Berlin: Verlag von R. Trenkel, 1914. – S.132

А. фон Дросте-Гюльсхоф ввела в німецьку літературу потужну тенденцію поетизації боліт та вересових пусток. У її поетичних циклах «Степові картини» і «Скеля, ліс та озеро» взаємодіють по-різному забарвлені світоглядні комплекси: природничий і міфопоетичний, переплітаються привітна дружність і трагічна езоретика¹.

Мотиви нерозривного зв'язку з природним середовищем пронизують сповідальну лірику Дросте («Моя професія», «Бути поетом», «На башті», «На болоті», «Віддзеркалення»). Пейзаж Дросте просякнутий конкретними натурфілософськими деталями та спостереженнями над флоронічними елементами, він зберігає виразні прикмети вестфальського краю, робить відчутними й зримими його болота, долини, озера. У такому цілком пізнаваному регіональному оточенні живе людина, тісно злившись з природою і випробовуючи на собі лише частково поясниму владу її сил («Хлопчик на болоті»). Дросте досліджувала пейзаж та природу глибоко й надзвичайно серйозно, шукала в ній характерні та емоційно-упредметнені чинники. Це складало її відмітну та єдину у своєму роді позицію серед ліриків того часу, що оспівували природу⁴.

Аналізуючи творчість майстрині, Вальтер Шмітц відзначив, що особистісним поглядом на світ і тріпотливим ставленням до віри поетеса була зобов'язана католицькому вихованню, яке залишило помітний слід не тільки у її духовній поезії, але й у природній ліриці і картині світу загалом. Поетеса прагне читати природу як частину божественного творіння. Проте віра не надає героїні бажаного притулку, між емпіричною картиною природи і християнською алегоричною мовою жестів виникає напруженість, яка спонукає Дросте створити відомі природні і степові картини («Духовному ріку»)⁷.

---

⁴ История немецкой литературы. В 3 т. Т. 2: Пер. с нем. / Общ. ред. А. Дмитриева. – М.: Радуга, 1986. – 344 с.

⁷ Dr. Walter Schmitz DAS LYRISCHE WERK von Annette von Droste-Hülshoff [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.g.eversberg.eu/DUpdf/FrauenLyrik.pdf>

Отже, уважний розгляд поетичних здобутків Дросте дозволяє дійти висновку, що ліричне «я» поетеси уникає свідомого відсторонення від романтичного обрію почуттів, а тим більше – спростування надбань попередників романтичної традиції в царині психологічного суб'єктивізму. Героїні Дросте не чужі ані бурхливий і невимірний сплеск емоцій («На башті»), ані містичні настрої і фольклорно-поетичні й неоміфологічні картини («Хлопчик у болоті»), вона не менше ніж поети романтизму відчуває незцілиму і по суті дисгармонійну розірваність та внутрішню суперечливість «я» («Двійник»). Ліричну оповідачку приваблюють чарівні фантазійні постаті та споглядальне мріяння на лоні природи, вона також, як і поети-романтики, схильна зосереджувати світ «я» переважно поза надто вузьким та камерним кімнатним простором. Проте разом з тим ми відчуваємо такі зрушення, які свідчать про настання нової ери поетичного світобачення і виводять поетичні ліричні шукання авторки до неоромантичних відкриттів та до поетики бідермейєру. Це насамперед визнання об'єктивних чинників людського буття та середовища, сприйнятих зі всією неоднозначністю смислу й конкретикою їхнього діапазону – зокрема як такого, що обмежує, але водночас також і затишним чином детермінує поточне існування, приглушає можливі спонтанні вибухи емоцій, сприяє контрольованій розумом помірності внутрішнього життя, надає йому видимість гідної доцільності в самому.

Список літератури:

1. Бакалов А. С. Немецкая послеромантическая лирика (традиции и новаторство): автореф. диссертации на соискание ученой степени доктора филологических наук: спец. 10.01.03 «Литература народов стран зарубежья/ западноевропейская литература» – Москва, 2004. – 32 с.
2. Высокий бидермейер [Електронний ресурс]. – Режим доступа: <http://www.knowed.ru/index.php?name=pages&op=view&id=490>
3. Иванова Е.Р. Традиции литературы «высокого» бидермейера в лирике Й.В. Шефеля // Вестник Пермского университета. – 2009. – № 1. – С. 55-60.

4. История немецкой литературы: В 3 т. – Т. 2: Пер. с нем. / общ. ред. А. Дмитриева. – М.: Радуга, 1986. – 344 с.
  5. Немецкая литература 30-70-х годов XIX века [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://gendocs.ru/v51/?cc=8>
  6. Тихонова О.В. История западноевропейской литературы XIX века (романтизм и реализм): учебное пособие для вузов. – Воронеж: Изд-во Воронежского гос. ун-та, 2008. – 44 с.
  7. Dr. Walter Schmitz DAS LYRISCHE WERK von Annette von Droste-Hülshoff [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.g.eversberg.eu/DUpdf/FrauenLyrik.pdf>
  8. Pfeiffer G. Ph. Die Lyrik der Annette von Droste-Hülshoff. – Berlin: Verlag von R. Trenkel, 1914. – S.132
  9. Nemoianu Virgil The Taming of Romanticism European Literature and the Age of Biedermeier. – Cambridge: Harvard University Press, 1984.
-